

REPORTAGE

Leesonderwijs zonder methode

SAMEN VOOR VERANDERING

De Cazemierschool in Oudleusen verruilde traditionele leesmethodes voor zelf vormgegeven leesonderwijs rondom rijke teksten – een succesvol proces.

Tekst en foto's
Eva Gerrits

Bij binnenkomst in de Cazemierschool valt meteen de enorme 'BOOK-FLIX'-collage op aan het prikbord in de gang, met nieuwe titels, nominaties van de Woutertje Pieterse Prijs, tips. Aan de muur ertegenover: kratjes met tentoongestelde boeken naar thema: kunst, de seizoenen. Boekenposters versieren de boekenhoek, waar je je kunt nestelen in een kuipstoeltje met luifel en op het raam van de goedgevulde schoolbibliotheek prijkt een schildering van een lezend meisje boven op een boekenstapel. Alles ademt: wij lezen.

Dat gaat niet gebeuren

Tot drie jaar geleden was dat wel anders. Aansluiting bij de Bibliotheek op school maakte zichtbaar hoezeer versterking van het leesonderwijs was geboden: 'De eerste keer dat de Leesmonitor werd afgenomen,' memoreert schooldirecteur Linda Pereboom, 'stond die volledig in het rood: kinderen gaven aan dat ouders niet voorlezen, dat er weinig rijk aanbod was en dat er in de klas weinig werd voorgelezen. "Voorlezen" is een belangrijk begrip bij ons, maar lezen hoorde daar nog niet bij. Er werd gewerkt met methodes als Nieuwsbegrip en Lekker Lezen, wat vooral neerkomt op kruisjes zetten en invullen, liefst sneller dan de vorige keer – wat niks te maken heeft met begrijpen wat je leest. Met een methode lees je

überhaupt bar weinig. We deden ook aan stil lezen, terwijl het vaak niet stil was: kinderen gingen naar de wc, staarden naar buiten, zaten doelloos te bladeren. Toen iemand tijdens de jaarbestelling van het lesmateriaal eens opmerkte: "Voor die leerling moeten we maar weer AVI-5 kopen, want AVI-6 kan hij nog niet," was dat de druppel: het kind zou dan voor het derde jaar op rij hetzelfde boekje moeten doen. Dat gaat bij mij op school niet gebeuren, besloot ik.'

Eigen ervaringen

Maar hoe dan wel? In haar zoektocht naar inspiratie, dook Pereboom zelf de boeken in. 'Mijn man, docent Nederlands aan de Hogeschool KPZ, raadde me *Rijke taal* aan van Erna van Koeven en Anneke Smits. Ik vroeg onze leescoördinator mee te lezen en we wisten: hier willen we wat mee. Met het hele team en de ouders – alleen samen lukt het.'

Het team ging akkoord en Pereboom startte een proces van verandering: 'We spraken af: studiedagen zetten we de komende twee jaar in het teken van lezen, op zeker moment stoppen we met Nieuwsbegrip en Lekker Lezen, en we bouwen een collectief boekengeheugen op. Je kunt kinderen niks adviseren als je zelf niet weet wat er staat. Ik vroeg alle teamleden voor de zomervakantie

een boek te kiezen dat een Griffel had gewonnen. Dat kregen ze cadeau en na de vakantie werden ze geacht erover te vertellen. Iedereen moest dus gaan nadenken: wat vind ik eigenlijk leuk? En waar vind ik die boeken? Eigen ervaringen helpen om kinderen enthousiast te maken.'

Bovendien kreeg iedereen een exemplaar van *Rijke taal*. 'Per hoofdstuk bespraken we: wat herkennen we, waarvan worden we blij, waar willen we wat mee. We brachten intenties in kaart, maakten keuzes. Vervolgens inventariseerden we wat we zelf konden realiseren en waar we hulp bij nodig hadden. Collega's van KPZ werden ingeschakeld voor kennisoverdracht, verder gingen we zelf ervaren. Aan het begin van een studiedag paktten we allemaal een boek, lazen een halfuur en bespraken: wat was fijn, waaraan ergerde je je? Wat zijn noodzakelijke voorwaarden om fijn te kunnen lezen? Als wij er last van hebben als er iemand gaat plassen, en als wij het irritant vinden om schouder aan schouder te lezen, dan kinderen ook.' Het praten over de praktijk en het delen van leerervaringen, versterkte het team – inclusief de leerkracht die zei niet van lezen te houden. 'Zij droeg juist iets waardevols bij: begrip voor kinderen die er ook niet van houden, zij kan heel goed daarover met ze praten. Later kwam ze er trouwens op terug: ze vermoedde dat ze het geschikte boek nog niet had gevonden.'

Verzonken in verhalen

Het eerste halfuur heerst er nu stilte op de Cazemierschool. Wie belt, krijgt de voicemail, ingesproken door een leerling: 'Wij zitten in ons boek en willen even niet gestoord worden. Je kunt ons

Met een methode lees je eigenlijk bar weinig

om negen uur terugbellen.' Iedereen is verzonken in verhalen: aan tafel, op een leesbankje, op zitzakken op het podium. Na het vrijekeuzelezen wordt er een halfuur klassikaal voorgelezen, uit een fictieboek verbonden aan een gekozen thema. 'Je zit zo op een uur lezen per dag,' zegt Pereboom. 'En in de bovenbouw staan wekelijks rijke teksten centraal binnen het thema. Lezen moet ook nut hebben. Haakjes die je bijvoorbeeld voor wereldoriëntatie nodig hebt, kun je al lezend uitbreiden. We doen niet meer aan begrijpend lezen, maar lezen in de breedste zin van het woord, geven les rondom teksten en praten erover. Ook onderling: tijdens teambijeenkomsten pitchen we vaak titels en lees ik voor. Niet zelden uit prentenboeken: goeie, rijke prentenboeken zijn geschikt voor elke leeftijd, ook voor de bovenbouw.' Het aantal leeskilometers is flink gestegen, net als het plezier, en stapsgewijs worden kinderen van mak-

kelijke naar rijke boeken geleid. 'Wil je de resultaten opschrijven,' adviseert Pereboom, 'begin dan met lezen.'

Opgestuwd

De leesmonitor laat zien dat kinderen nu gemotiveerd zijn voor lezen, weten hoe ze een boek moeten zoeken én thuis veel meer worden voorgelezen. Dat laatste stimuleerde school door ouders via de nieuwsbrieven te informeren over lezen en boeken. Pereboom: 'Over hoe heerlijk het is dat we 's ochtends met elkaar lezen, door te vertellen over een thema en de boeken waarmee we bezig zijn en tips te geven. "Je mag meelesen met ons, kom er lekker tussen zitten," stuurden we tijdens de Kinderboekenweek. En voor de zomervakantie: "Ga zelf ook lekker lezen. En als je nou in de bibliotheek staat en je vindt niemand, app mij even. Ik weet van heel veel kinderen van welke boeken ze houden – als ik toevallig tijd

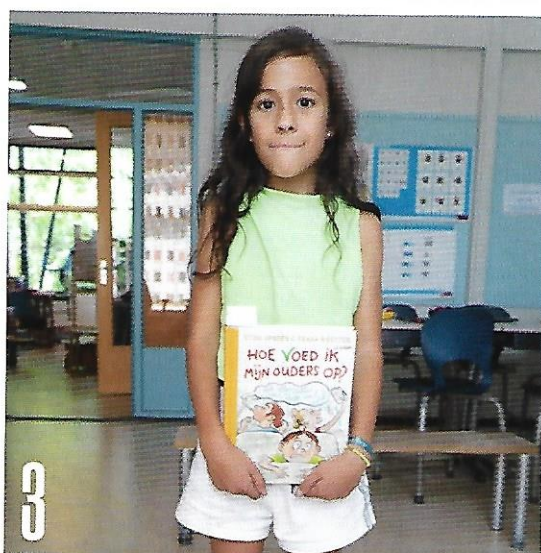
heb, help ik je graag.'" Zo geschiedde. Activiteiten van de openbare bibliotheek worden ook meegenomen in de nieuwsbrief, met als gevolg dat het BoekStartprogramma, waar eerst weinig animo voor was, druk bezocht wordt.

Ook het team wordt opgestuwd. 'Een zinvolle inzet van teksten in de les is uitdagend en leerzaam, en stimuleert leerkrachten zelf op zoek te gaan naar inspiratie,' vertelt Pereboom. 'Als schoolleider is het belangrijk dat je een actieve rol hebt en zo'n veranderingsproces niet uitbesteedt aan een commissie. Durf patronen los te laten, geef het team vertrouwen en investeer in boeken en kennis. En formuleer waarom je zo'n verandering wil; niet omdat de burens het doen of omdat het hip is. Wat hier werkt, hoeft ergens anders niet te werken. Als je vertrekpunt helder is, kom je tot onderwijs dat bij jouw school past.' ●

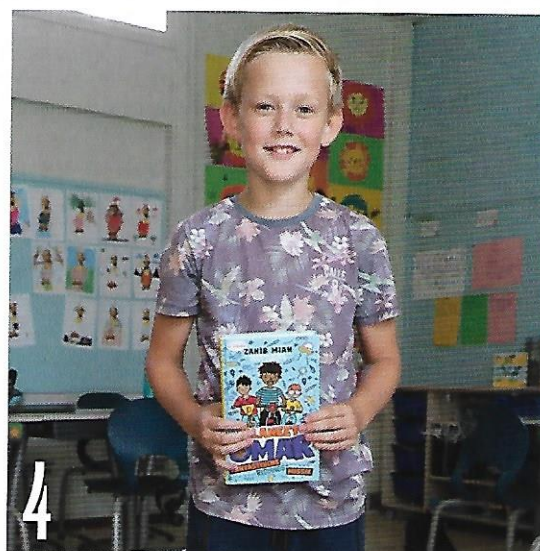
1. Linda Pereboom, schooldirecteur: 'Ik sla het team bij wijze van spreken met boeken om de oren.'

2. Juul (negen jaar), groep vijf: 'Geheim agent Oma heeft leuke plaatjes en er is ook een leuk verhaal, met dingen die niet vaak voorkomen zoals een auto die kan praten. Het liefst lees ik op het podium en het leesbankje. En met een dekentje erbij.'

3. Jasmin (negen jaar), groep zes: 'Mijn vriendin vond **Hoe voed ik mijn ouders op** heel leuk en grappig en ik dacht, ik ga het ook proberen. Ze heeft wel gelijk, vind ik. Misschien ga ik het ook aanraden aan iemand.'

4. Bas (tien jaar), groep zes: **Het leven van een loser** is mijn woensdagboek – dan hebben we gym en kunnen we maar een kwartiertje lezen, dan mag het ook iets makkelijk zijn. De rest van de week lees ik **Planeet Omar**. Op een zitzak waar je lekker op kunt neerploffen.'